

ท.002994

ภูมิศาสตร์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดสระบุรี : การศึกษาโดยใช้คำศัพท์

(Linguistic Geography of the Thai Dialects in Saraburi : A Lexical Study)

อภิธานการ
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาภาษาศาสตร์และภาษาอาเซียนศึกษา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2530

ชื่อวิทยานิพนธ์

ภูมิศาสตร์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดสระบุรี :

การศึกษาโดยใช้คำศัพท์

ผู้วิจัย

นางสาว ประภัสสร มลิวัลย์

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรง บุรุษพัฒน์

รองศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช บันเขื่อนขัตติย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุขุมาวดี ขำศิริญ

วันที่สำเร็จการศึกษา

14 ตุลาคม 2530

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการแปรของคำศัพท์และการกระจายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ คือภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นอีสาน เพื่อนำผลของการศึกษามาทำแผนที่ภาษาไทยถิ่นของจังหวัดสระบุรี และเพื่อดูว่าภาษาไทยถิ่นเหล่านี้มีแนวแบ่งเขตภาษาอยู่บริเวณใด ซึ่งจะทำให้ทราบว่าภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ใช้พูดกันบริเวณใดของจังหวัด และมีผู้พูดโดยประมาณเท่าไร

ข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการส่งแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยหน่วยอรรถจำนวน 50 หน่วยอรรถ ไปสอบถามกำนันและผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านรวมทั้งสิ้น 944 หมู่บ้าน และได้รับคืนมาใช้ศึกษาจำนวน 685 หมู่บ้าน

หลังจากวิเคราะห์ศัพท์ ศัพท์แปร และตัดสินใจว่าคำศัพท์ที่ได้มาเป็นคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นใดแล้วก็นำผลการวิเคราะห์มาแสดงการกระจายของศัพท์ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ลงแผนที่หน่วยอรรถละ 1 แผ่น แต่เนื่องจากผลของการกระจายของศัพท์ในแต่ละหน่วยอรรถเป็นไปอย่างไม่มีระบบ จึงไม่สามารถนำเส้นแบ่งเขตศัพท์ไปหาแนวแบ่งเขตภาษาที่แน่นอนได้ จึงใช้วิธีการนับจำนวนการใช้คำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ เพื่อเป็นเกณฑ์การตัดสินใจ เป็นหมู่บ้านที่ใช้

ภาษาไทยถิ่นใต้ ต่อจากนั้นนำผลที่ได้ไปทำแผนที่ภาษาไทยถิ่นของจังหวัดสระบุรี และหาแนว
แบ่งเขตภาษา ผลปรากฏว่าคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางใช้พูดกันมาก เป็นอันดับหนึ่ง บริเวณที่
ใช้พูดกันคือบริเวณรอบ ๆ จังหวัด สามารถแบ่งเป็น 4 บริเวณ คือ บริเวณทางทิศตะวันออก
คือในเขตอำเภอเมวกเหล็กและอำเภอแก่งคอย บริเวณทางทิศตะวันตก คือกิ่งอำเภอดอนพุด
อำเภอหนองไผ่ อำเภอบ้านหม้อ และอำเภอพระพุทธบาทบางส่วน บริเวณทางทิศเหนือ คือ
บริเวณตั้งแต่อำเภอพระพุทธบาทตอนเหนือบางส่วน ติดต่อกับตำบลหน้าพระลาน อำเภอเมือง
ไปยังอำเภอแก่งคอย และอำเภอเมวกเหล็กตอนเหนือ บริเวณทางทิศใต้คือพื้นที่ทางตอนใต้ของ
อำเภอหนองแคและอำเภอวิหารแดง ภาษาไทยถิ่นกลางมีผู้พูดประมาณ 212,351 คน หรือ
ร้อยละ 53.20 ของประชากรทั้งจังหวัด ภาษาไทยถิ่นอีสานมีผู้พูดประมาณ 115,329 คน
หรือร้อยละ 28.89 ของประชากรทั้งจังหวัด บริเวณที่มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นอีสานมี 3 บริเวณคือ
บริเวณที่ราบทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด ในเขตอำเภอหนองไผ่และกิ่งอำเภอ
ดอนพุดบางส่วน บริเวณที่ราบลุ่มทางทิศตะวันตก คือในเขตอำเภอหนองแซงและอำเภอหนอง
แคบางส่วน และบริเวณที่ราบลุ่มตอนกลางติดต่อกับที่ราบสูงทางทิศใต้และทางทิศตะวันออก
คือในบางพื้นที่ของอำเภอเมืองติดต่อกับที่ราบสูงทางทิศใต้ในเขตอำเภอหนองแคและอำเภอ
วิหารแดงตอนเหนือ ติดต่อกับที่ราบสูงทางทิศตะวันออกในเขตอำเภอแก่งคอยและอำเภอ
เมวกเหล็กบางตำบล ภาษาไทยถิ่นเหนือมีผู้พูดกันมากในบริเวณที่ราบลุ่มตอนกลาง คือในอำเภอ
เสนาห์ อำเภอเมือง นอกจากนี้ยังพูดในบางตำบลของอำเภอหนองแค อำเภอหนองแซง
อำเภอพระพุทธบาทและอำเภอแก่งคอยที่เป็นเขตติดต่อกัน ภาษาไทยถิ่นเหนือมีผู้พูดจำนวน
ประมาณ 42,250 คน หรือร้อยละ 10.58 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ามีหมู่บ้านที่ใช้คำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นสองถิ่นร่วมกัน คือ
ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นอีสาน ซึ่งเป็น
ผลมาจากที่ตั้งของหมู่บ้าน เป็นเขตติดต่อระหว่างหมู่บ้านที่ใช้ภาษาไทยถิ่นทั้งสองดังกล่าว และ
หมู่บ้านที่ไม่สามารถตัดสินว่าเป็นหมู่บ้านที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใด เพราะมีตำราใช้คำศัพท์ของภาษาไทย
ถิ่นต่าง ๆ ปะปนกันทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเหตุผลเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มของภาษาไทย
ถิ่นที่ใช้ในหมู่บ้านที่ไม่สามารถตัดสินได้ว่าใช้ภาษาไทยถิ่นใดแล้ว มีแนวโน้มที่จะใช้ภาษาเดียวกับ
ภาษาไทยถิ่นที่หมู่บ้านข้างเคียงใช้พูดกัน หรือใช้ภาษาไทยถิ่นร่วมกันสองหรือสามภาษา และยัง

พบว่าหมู่บ้านต่าง ๆ มีอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นของคนน้อยลง เพราะ เป็นหมู่บ้านตั้งใหม่และได้รับอิทธิพลของภาษาถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงหรือล้อมรอบ รวมทั้งอิทธิพลของภาษาไทยถิ่นกลางซึ่งมีการใช้มาก เพราะการตั้งและขยายโรงงานอุตสาหกรรมหนักในท้องถิ่น และเนื่องมาจากการคมนาคมที่สะดวกขึ้น จึงทำให้ติดต่อกับบุคคลที่ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางมากขึ้น

Thesis Title : Linguistic Geography of the Thai Dialects in
Saraburi : A Lexical Study

Name : Miss Prapassorn Maliwan

Degree : Master of Arts (Linguistics)

Thesis Supervisory Committee :

Assistant Professor Dr.Somsonge Burusphat

Associate Professor Dr.Ruengdet Pankhuenkhat

Assistant Professor Dr.Suwilai Premsrirat

Assistant Professor Sukhuma-Vadee Khamhiran

Date of Graduation : October 14, 1987

ABSTRACT

This thesis aims to study the lexical variation and distribution of Thai dialects, i.e, Central Thai dialect, Northern Thai dialect, and Northeastern Thai dialect. It also attempts to draw a linguistic map of Thai dialects in Saraburi, to locate the usage of each dialect, and to estimate the number of speakers of each dialect.

Data collecting is done by passing questionnaires, which contain 50 semantic units to village headmen of 944 villages all over the province. The data are obtained from 685 villages.

The investigation of lexical variation and distribution yields a result that isoglosses rarely form a bundle of isoglosses but scatter all over the area under study. Therefore, a dialect boundary cannot be established through these isoglosses. An alternative way is to use the number of occurrences of each dialect as a

critirion to decide which dialect is used in each particular village. Then, linguistic maps are drawn to display the lexical distribution of three dialects. The dialect boundary is also located at the point where about the same number of lexical items of three dialects are used.

The result of this analysis shows that the majority of people in Saraburi speak Central Thai dialect, which is widespread along the boundary of the province except Northwestern basin and some Western basin. The speakers of Central Thai dialect are approximately 212,315 or 53.20 percent. In the Central basin of the province, Northern Thai dialect is of the widest usage. The number of speakers is approximately 42,250 or 10.58 percent. In the three regions, namely Northwestern basin, Western basin, and Central basin, which are bound to South and Eastern plateau, Northeastern Thai dialect is dominant. The speakers of this dialect are 115,329 or 28.89 percent. Furthermore, there are some mixture of these three dialects, that is, central Thai dialect and Northeastern Thai dialect appear in transition areas where these dialects lexically influence each other. It is also pointed out that the area where the occurrences of local dialects are low has linguistic influence from nearby area. The low rate of the usage of these dialects is also due to the growth of industry and better communication, which brought about the standard Thai dialect to these areas.